



ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Об’єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх діяльності»

з нагоди 10-ї річниці Національного природного парку «Мале Полісся»



м. Славути, Хмельницька обл., 3–4 серпня 2023 року

УДК 502(1-751.3)(477)

<https://doi.org/10.61584/3-4-08-2023>

Об'єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх діяльності: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, з нагоди 10-ї річниці Національного природного парку «Мале Полісся» (м. Славута, Хмельницька обл., 3–4 серпня 2023 р.). Славута, 2023. 309 с. [Електронне видання]

Objects of the nature reserve fund of Ukraine: current state and ways to ensure their effective operation: a collection of materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference, on the occasion of the 10th anniversary of the National Nature Park "Male Polissya" (Slavuta, Khmelnytskyi Region, 3-4 August, 2023). Slavuta, 2023. 309 p.

Рекомендовано до опублікування за рішенням бюро Науково-технічної ради Національного природного парку «Мале Полісся» (протокол № 2 від 31 липня 2023 року.)

© Національний природний парк
«Мале Полісся»
© Національний ботанічний сад імені
М.М. Гришка НАН України
© Національний лісотехнічний
університет України
© Національний університет біоресурсів
і природокористування України
© Кам'янець-подільський національний
університет
імені Івана Огієнка
© Хмельницький національний
університет
© Автори тез доповідей

Організаційний комітет

Андрій САСЮК, директор Національного природного парку «Мале Полісся» (голова Оргкомітету);

Олексій БІЛЬОВСЬКИЙ, перший заступник директора-головний лісничий Національного природного парку «Мале Полісся» (*заступник голови Оргкомітету*);

Марина ЦИБУЛЯ, провідний науковий співробітник Національного природного парку «Мале Полісся» (*секретар Оргкомітету*).

Олександр БОНДАРЧУК, к.б.н., науковий співробітник відділу культурної флори Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України (*секретар Оргкомітету*).

Джамал РАХМЕТОВ, д.с.-г.н., професор, заступник директора з наукової роботи (інноваційний розвиток) Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України;

Борис ЯКУБЕНКО, д.б.н., професор кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції ННІ лісового і садово-паркового господарства Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Сергій ПОПОВИЧ, д.б.н., професор кафедра ландшафтної архітектури та фітодизайну ННІ лісового і садово-паркового господарства Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Людмила ЛЮБІНСЬКА, д.б.н., професор кафедри біології та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Наталія МІРОНОВА, д.с.-г.н., професор, завідувач кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету;

Василь ПАВЛЮК, к.с.-г.н., доцент кафедри лісівництва ННІ лісового і садово-паркового господарства Національного лісотехнічного університету України;

Микола МАТВЄЄВ, к.б.н., доцент кафедри біології та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Максим КОЗАК, к.б.н., доцент кафедри біології та методики її викладання, заступник декана з навчально-методичної роботи Природничо-економічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, військовослужбовець ЗСУ;

Людмила КАЗІМІРОВА, к.б.н., доцентка кафедри екології та біологічної освіти, керуюча ботанічним садом Хмельницького національного університету;

Віктор ПОЛЩУК, головний природознавець Національного природного парку «Мале Полісся»;

Олександр МНЮХ, старший науковий співробітник Національного природного парку «Мале Полісся»;

Наталія КРАТАСЮК, старший науковий співробітник Національного природного парку «Мале Полісся»;

Юрій ЛУКАЩУК, молодший науковий співробітник Національного природного парку «Мале Полісся»;

Марія КАЛЬНЮК, провідний фахівець з екологічної освіти Національного природного парку «Мале Полісся»;

Оксана ВЕРЦЕХА, провідний фахівець з екологічної освіти Національного природного парку «Мале Полісся».

ЗМІСТ

Особливості функціонування, проблеми та перспективи розвитку мережі природно-заповідного фонду України

- Людмила БЕЗУСЬКО, Зоя ЦИМБАЛЮК, Людмила НИЦЕНКО.** Участь *Pinguicula vulgaris*, *Utricularia intermedia* та *Utricularia minor* (Lentibulariaceae) у палінофлорах відкладів аллереду–голоцену Малого Полісся.10
- Галина БУМАР.** Характеристика потенційних ділянок для розширення Поліського природного заповідника.14
- Олександра ВОРОБІЙОВА.** Потенціал розвитку заповідного фонду Одеської області як територіального природного активу.18
- Віктор ГАВРИЛЕНКО.** Застереження щодо небезпеки ускладнення питань утримання об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, розвитку заповідної справи в Україні та деякі можливі шляхи їх вирішення.23
- Людмила КАЗІМІРОВА, Наталія ШЕВЧУК.** Історія створення національного природного парку «Мале Полісся».28
- Василь КОНЩУК.** Перспективи створення ботанічного заказника «Горицвіт» (Чернігівська область).35
- Микола ЛАРІОНОВ.** Особливості функціонування, проблеми та перспективи розвитку природного заповідника «Михайлівська цілина»: ботанічний аспект».40
- Геннадій ЛИСЕНКО, Сергій ПАСІЧНИК, Олександр ШУЛЬГА, Микола БЛИК.** Перспективи розширення меж Ічнянського національного природного парку (Чернігівська область).46
- Світлана ЛІТВІНЕНКО, Тетяна НИКИРСА.** Оцінка стану зелених насаджень «Парку-скверу» (м. Чернівці, вул. Мирона Кордуби).50
- Василь МАРТИНЕНКО, Дмитро КОНДРАТЮК.** Перспективи розширення території природного заповідника «Древлянський».55
- Марина ЦИБУЛЯ, Андрій САСЮК.** Досвід та перспективи діяльності Національного природного парку «Мале Полісся».58

Організація наукових досліджень на території об'єктів природно-заповідного фонду

- Вікторія АДАМЧУК.** Вища водна рослинність правого берега р. Дністер у межах Чернівецької області.64

Олександра БІРІХ. Орнітофауна агроценозів м. Кам'янця-Подільського.	67
Тарас ДВОРЕЦЬКИЙ. Пост-пожежне відновлення рослинного покриву плавневих систем Дністровського лиману з використанням даних ДЗЗ.	71
Ірина ДОВГАНЮК. Попередні дослідження фауни ґрунтово-підстилкових Твердокрилих Кременецької бучини № 2.	75
Дмитро ДУБИНА, Павло УСТИМЕНКО, Сергій ПОПОВИЧ. Методичні рекомендації щодо збору, підготовки та подачі матеріалів про раритетні рослинні угруповання для включення до «Зеленої книги України».	77
Наталія ЗАГОРОДНЮК. Мохоподібні заплавлених лісів НПП «Нижньодніпровський».	82
Алла КОЗУРАК, Тетяна АНТОСЯК, Микола ВОЛОЩУК. Гриби Карпатського біосферного заповідника.	87
Віталій КОЛОМІЙЧУК. Початкова стадія сингенезу фортифікаційних споруд у Чорнобильському радіаційно-екологічному біосферному заповіднику.	92
Ольга КОРАБЛЬОВА, Олена ВЕРГУН, Джамал РАХМЕТОВ, Марія ШАНАЙДА, Людмила СВИДЕНКО, Валентина ФІЩЕНКО, Марія ГАЗНЮК, Тетяна ВАКУЛЕНКО. Біоморфологічні особливості <i>Tanacetum balsamita</i> L. та <i>Pyrethrum majus</i> L. за інтродукції в Лісостепу України.	97
Наталія КОРІНЕЦЬ. Розведення видів роду <i>Bison</i> в Біосферному заповіднику «Асканія-Нова».	102
Ольга КРАСОВА, Анатолій ПАВЛЕНКО. Спонтанна рослинність на вапнякових субстратах відвалів техногенного ландшафтного заказника «Візирка».	107
Ігор КУШНАРЬОВ. Птахи Полонного та прилеглих територій.	112
Наталія КУШНІР. Види роду <i>Lonicera</i> L. на ботаніко-географічній ділянці «Далекий Схід» у НБС ім. М.М. Гришка НАНУ.	114
Анастасія ЛЩУК. Контрольний список мух-повисюх (<i>Diptera, Syrphidae</i>) Малого Полісся.	117
Олександр ЛЮБИНСЬКИЙ. Науково-методологічні основи збереження та відтворення біорізноманіття.	123
Наталія МІРОНОВА, Ольга ЄФРЕМОВА. Ренатуралізація техногенних озер в умовах національного природного парку «Мале Полісся».	126
Євгеній МОРОЗІЮК, Максим КОЗАК. Бакотська затока, як водно-болотне угіддя міжнародного значення.	131

Максим ПАРХОМЕНКО, Володимир КЛЕТЬОНКІН. <i>Isodontia mexicana</i> (Hymenoptera, Sphecidae) інвазійний вид у фауні Київської області.	135
Олена ПРЯДКО, Світлана КОРОЛЬОНОК, Юрій ДУБРОВСЬКИЙ. Цибуля ведмежа (<i>Allium ursinum</i> L.) в Голосіївському лісі (НПП «Голосіївський»).	139
Андрій САСЮК, Володимир ЗАЙКА, Василь ПАВЛЮК. Морфологічні особливості взаємодії сосни і підліску в соснових лісостанах Шепетівського Полісся.	144
Анжеліка СИЛАЄВА, Олександр ЦИБУЛЬСЬКИЙ, Тетяна НОВОСЬОЛОВА, Юлія ГРОМОВА, Ірина МОРОЗОВСЬКА, Олександр ПРОТАСОВ. Гідробіологічні дослідження водних об'єктів Національного природного парку «Мале Полісся».	147
Жанна СТОРОЖЕНКО Рідкісні орхідні (<i>Orchidaceae</i>) в НПП «Хотинський» (екологія поширення, біотопічна диференціація).	152
Мар'ян ТАРАСЕНКО, Микола МАТВЄВ, Олесь ТАРАСЕНКО. Використання біотичних індексів для оцінки стану водойм.	156
Василь ХРИК, Іван КІМЕЙЧУК. Ріст та успішність природного поновлення сосни звичайної на зрубках та під наметом насаджень.	159
Дар'я ЦИБУЛЯ, Любов ПРИДАЧУК, Марина ЦИБУЛЯ, Марія КАЛЬНІЮК. Попередні результати обліків лелеки білого у межах с. Радошівка в 2023 році (околиці НПП «Мале Полісся»).	163
Марина ЦИБУЛЯ, Борис ЯКУБЕНКО. Адвентивна складова у флорі Національного природного парку «Мале Полісся».	165
Ігор ЧІКОВ. Перспективи використання в біоплато багатовидових рослинних угруповань.	170
Андрій ШТОГУН, Микола ШТОГРИН. Північно-східна межа поширення <i>Fagus sylvatica</i> та основні лісовідновні заходи щодо збереження і відновлення його популяції як корінної породи в межах Національного природного парку «Кременецькі гори».	176
Юрій ЯРЕМА, Марія НАНИНЕЦЬ, Валентина ПОПОВИЧ, Ганна СУБОТА. Сучасний стан охорони і збереження хижих звірів на території Національного природного парку «Синевир».	181
Юрій ЯРЕМА, Тетяна ЯРЕМА, Василь БЕЦА, Євгенія САВКА. Біологічні та екологічні особливості окремих видів Соколоподібних (<i>Falconiforiales</i>).	186

**Досвід впровадження природоохоронних заходів,
рекомендацій, менеджмент-планів**

Людмила ЛЮБІНСЬКА, Микола МАТВЄЄВ. Менеджмент флори та фауни лісів Хмельниччини.192

Євген ЛЯШЕНКО. План дій щодо збереження рідкісного виду денних лускокрилих Стрічкара тополевого (*Lepidoptera, Nymphalidae*) у Карпатському біосферному заповіднику.195

Віра ПОКИНЬЧЕРЕДА. План дій щодо збереження саламандри плямистої (*Salamandra salamandra* (Linnaeus, 1758)) в Карпатському біосферному заповіднику.199

Тетяна ПОКШЕВНИЦЬКА, Віра СМОЛЯР, Тамара ОВОДЕНКО. Природоохоронні заходи збереження природно-заповідного фонду та екологічної мережі у процесі оцінки впливу на довкілля планованої господарської діяльності.204

**Еколого-освітня, туристично-рекреаційна діяльність на території
природно-заповідного фонду**

Світлана GERMANCHUK. Поліський природний заповідник – осередок екологічної просвіти півночі Житомирщини.208

Михайло ДРЕБЕТ. Planning interpretive programs and infrastructure for wetland Vakotska Bay.212

Лариса ЗОРІНА. Екологічно-рекреаційна діяльність на об'єктах природнозаповідного фонду України за допомогою велотуризму.215

Інна ЗУБЦОВА, Марія КОНЯЄВА. Рекреаційно-туристична діяльність в умовах РЛП «Сеймський».219

Наталія ІВАНОВА, Віра ІВАНОВА. Позаурочна еколого-освітня діяльність як форма дослідження біорізноманіття Дунайського біосферного заповідника та прилеглих територій.222

Марія КАЛЬНЮК, Оксана ВЕРЦЕХА, Андрій САСЮК. Еколого-освітня робота Національного природного парку «Мале Полісся» за період діяльності.227

Анастасія ЛІЩУК, Михайло ДРЕБЕТ. Ніч кажанів як інструмент підвищення суспільної думки для збереження рукокрилих.232

Мар'яна ПЕЧКАН. Еколого-просвітницька діяльність щодо збереження водних ресурсів Терезької долини НПП «Синевир».235

Едуард ПИЛИПЕНКО. Досвід організації літньої екологічної школи на прикладі Мезинського НПП.	239
Надія СЕРБУЛОВА, Андрій ВОЗІАН. Еколого-просвітницька робота в природному заповіднику «Єланецький степ».	243
Руслан ЯКУБАШ, Лілія ПАСІЧНИК, Інна ОДУКАЛЕЦЬ. Напрямки еколого-освітньої діяльності Національного природного парку «Подільські Товтри».	247
Наталія ЯЦЕМІРСЬКА. Будинок для комах на рекреаційній ділянці «Давня Бакота» як наочний посібник з вивчення комах та об'єкт рекреації НПП «Подільські Товтри».	251
<u>Теоретичні та практичні засади мобілізації і збереження фіторесурсів.</u> <u>Проблеми фітоінвазій та упередження негативних наслідків</u>	
Олена АНДРУЩЕНКО, Віра МИКОЛАЙЧУК. Алелопатичні властивості <i>Crocus sativus</i> L., вирощуваного в умовах Києва.	256
Олександр БОНДАРЧУК, Марина ЦИБУЛЯ, Борис ЯКУБЕНКО, Максим КОЗАК, Джамал РАХМЕТОВ. Сучасний стан та перспективи збереження раритетного компоненту флори НПП «Мале Полісся» шляхом інтродукції і репатріації особливо вразливих видів рослин.	258
Олександр БОРЗИХ, Михайло КРУТЬ. Інноваційні розробки з питань екологізації захисту рослин.	265
Алла ГНАТЮК, Микола ГАПОНЕНКО. <i>Leucojum vernum</i> L. (<i>Amaryllidaceae</i>) в колекції Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України.	270
Вікторія ГРИЦЕНКО. Тенденції рослинного покриву лучно-степових ділянок Київського плато.	275
Юрій ЄЛІСАВЕНКО. Інвазивні деревні види в структурі лісового природнозаповідного фонду Східного Поділля.	279
Тетяна КОСТРУБА. <i>Lathyrus latifolius</i> L. – потенційно інвазійний вид в Україні.	283
Джамал РАХМЕТОВ, Олександр БОНДАРЧУК, Світлана РАХМЕТОВА, Микола ГАПОНЕНКО, Алла ГНАТЮК. Раритетні види корисних рослин вітчизняної флори в умовах <i>ex situ</i> у НБС імені М.М. Гришка НАН України.	287
Вікторія САВІНКОВА, Звенислава МАМЧУР. Поширення інвазійних чужорідних видів рослин в екосистемах різних ступенів гемеробності НПП «Дністровський каньйон».	291

Ігор СВІТИЛКО, Ніна СМІЛЯНЕЦЬ. З'ясування інвазійності представників роду <i>Liquidambar</i> L. у зв'язку з інтродукцією в Україну.	293
Галина ШОЛЬ. Види-трансформери в біотопах територій природнозаповідного фонду Криворіжжя.	295
Інформація про авторів.	301

енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. URL: <https://esu.com.ua/article-20953>

2. Зелена книга України / Під заг. ред. Я.П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. 448 с.

3. Значення гідрологічного заказника «Жевак» (Чернігівська область) у збереженні раритетного біорізноманіття / О.І. Прядко, А.М. Полуда, О.А. Жигаленко, І.С. Легейда // *Заповідна справа в Україні*. 2009. Т. 15, № 1. С. 100–106.

4. Положення про Ічнянський НПП. 2020. 16 с.

5. Лобань Л.О. Дорогинський гідрологічний заказник загальнодержавного значення як еталон боліт Лівобережного лісостепу / Л.О. Лобань, Л.В. Дідик // *Наук. вісник Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки*. 2007. № 11 (Ч. II). С. 247–251.

6. Природно-заповідний фонд Чернігівської області / В.Д. Синіговець, М.В. Будаковський – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 208 с.

7. Червона книга України. Рослинний світ / [під заг. ред. Я.П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.

8. Червона книга України. Тваринний світ / [під заг. ред. І.А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

Abstract. The expansion of the existing boundaries of the Ichnyansky National Nature Park is substantiated by including the territories of the Dorogynskiy hydrological reserve of national importance and the Zhivak tract. The expansion of the territory by 2,552 hectares will contribute to more efficient natural use and protection of natural hydrophilic complexes in combination with forest, swamp, meadow and river ecosystems.

Key words: Ichnya National Natural Park, new hydrological and swamp areas, species of plants and animals of the Red Book of Ukraine.

<https://doi.org/10.61584/3-4-08-2023-9>

УДК 582:712.253(477.85)

ОЦІНКА СТАНУ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ «ПАРКУ-СКВЕРУ» (М. ЧЕРНІВЦІ, ВУЛ. МИРОНА КОРДУБИ)

Літвіненко С.¹, Никирса Т.²

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

²Чернівецький обласний краєзнавчий музей, м. Чернівці

Зелені насадження відіграють важливу роль у населених пунктах. І в умовах глобальних змін клімату зелені зони мають дедалі більше значення. Мешканці міст використовують парки, сквери та сади для рекреації та відпочинку, але зелені насадження виконують також і низку інших істотних функцій, як

наприклад, *санітарно-гігієнічну* (джерело кисню, покращення мікроклімату і температурного режиму, фільтрація повітря від пилу та певних газів і його зволоження, вітрозахисні та шуморозсіювальні властивості тощо), *архітектурно-планувальну* (є засобом формування і/або збагачення ландшафту, завдяки багатству форм, кольорів і фактур) і *суспільно-культурну* (можуть бути об'єктами, що мають історичне та культурне значення).

У той же час, у світі існує глобальна тенденція скорочення площі зелених насаджень [3], зумовлена урбанізацією та зростанням населення. Проблеми зелених зон в Україні пов'язані із недостатнім фінансуванням комунальних розсадників і служб зеленого господарства, які займаються озелененням і доглядом за насадженнями, ліквідацією або обмеженням прав служб контролю за дотриманням законодавчих вимог у сфері озеленення і утримання зелених насаджень [4]. Це неминуче позначається на благоустрої. Саме тому дослідження стану території зелених зон є важливим питанням сьогодення.

«Парк-сквер» розташований у м. Чернівці по вул. Мирона Кордуби та займає площу 0,5 га. Наприкінці XIX ст. це була частина площі Фердинанда, яка, наразі, залишилася тільки на старовинних картах міста. Наприкінці XIX ст. цю площу почали забудовувати: перша споруда костел Найсвятішого Серця Ісуса була зведена упродовж 1891-1894 рр. [2]. На місці городу при костелі було закладено сквер. Рішенням виконавчого комітету Чернівецької обласної ради народних депутатів від 30.05.1979 р. № 198 йому надано статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення [1].

На той час, основу насаджень складала аборигенні деревні види. Серед екзотичних видів вказуються *Populus pyramidalis* Rozier, *Aesculus hippocastanum* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Phellodendron amurense* Rupr., *Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid., *Deutzia scabra* Thunb., *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl., *Philadelphus coronarius* L. і *Spiraea x vanhouttei* (Briot) Zabel [1]. Станом на 2019 р., дендрофлора парку налічувала 30 видів і форм, а з інтродукованих видів додатково наведені *Magnolia kobus* DC., *Buxus sempervirens* L., *Crataegus oxyacantha* L., *Forsythia europaea* Degen & Bald., *Hibiscus syriacus* L., *Mahonia aquifolium* Nutt., форми *Thuja occidentalis* і *Berberis thunbergii* DC. 'Atropurpurea'. У трав'яному покриві відмічено наявність 19 адвентивних видів [5].

У 2022 р. відбулася реконструкція парку-скверу, що призвело до суттєвих змін не лише у його плануванні (заміна старої бруківки, розширення доріжок, облаштування дитячої зони, прокладання нової системи освітлення та ін.), а й до змін у складі деревостану та трав'яного покриття.

Станом на 01.07.2023 р., дендрофлора оновленого парку-скверу представлена 35 видами та 12 гібридами і формами із 18 родин 13 порядків (табл. 1), що на 36 % більше порівняно із даними 2019 р. [5]. За походженням, 12 видів є аборигенними і 23 – інтродукованими. Серед інтродуцентів переважають представники північноамериканської дендрофлори (8 видів), а саме *Pinus strobus*, *Mahonia aquifolium*, *Catalpa bignonioides*, *Robinia pseudoacacia*, *Hydrangea arborescens*, *Tilia heterophylla*, *Maclura pomifera* й *Aesculus pavia*.

Таблиця 1.

Таксономічний склад деревних рослин парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк-сквер»

№ з.п.	Вид, форма	Загальна кількість	Висаджено при реконструкції
Родина <i>Ginkgoaceae</i> Engl.			
1.	<i>Ginkgo biloba</i> L.	1	1
Родина <i>Pinaceae</i> Spreng. ex Rudolphi			
2.	<i>Abies nordmanniana</i> (Stev.) Spach	1	1
3.	<i>Picea abies</i> (L.) Karst.	2	-
4.	<i>Pinus mugo</i> Turra (форма)	1	1
5.	<i>Pinus strobus</i> L.	1	1
Родина <i>Cupressaceae</i> Gray			
6.	<i>Juniperus horizontalis</i> Moench. (форма)	33	33
7.	<i>J. horizontalis</i> (форма)	5	5
8.	<i>J. sabina</i> L.	2 куртини	-
9.	<i>Thuja occidentalis</i> L. 'Compacta'	7	-
10.	<i>Thuja occidentalis</i> L. 'Aureo-spicata'	2	2
Родина <i>Araliaceae</i> Juss.			
11.	<i>Hedera helix</i> L.	2	2
Родина <i>Berberidaceae</i> Juss.			
12.	<i>Berberis thunbergii</i> DC. 'Atropurpurea'	20	12
13.	<i>Mahonia aquifolium</i> Nutt.	10	-
Родина <i>Betulaceae</i> Gray			
14.	<i>Betula pendula</i> Roth	1	-
15.	<i>Carpinus betulus</i> L.	8	1
Родина <i>Bignoniaceae</i> Juss.			
16.	<i>Catalpa bignonioides</i> Walt.	1	1
Родина <i>Cornaceae</i> Bercht. ex J.Presl			
17.	<i>Cornus alba</i> L. 'Elegantissima'	23	23
Родина <i>Fabaceae</i> Juss.			
18.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	3	-
Родина <i>Fagaceae</i> Dumort.			
19.	<i>Fagus sylvatica</i> L. 'Atropurpurea'	1	1
20.	<i>Quercus robur</i> L.	1	-
Родина <i>Hydrangeaceae</i> Dumort.			
21.	<i>Deutzia scabra</i> Thunb.	4	-
22.	<i>Hydrangea arborescens</i> L.	1	1
23.	<i>Philadelphus coronarius</i> L.	3	-
Родина <i>Malvaceae</i> Juss.			
24.	<i>Hibiscus syriacus</i> L.	5	5
25.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	6	-
26.	<i>Tilia heterophylla</i> Vent.	2	2
27.	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	1	1
Родина <i>Magnoliaceae</i> Juss.			
28.	<i>Magnolia kobus</i> DC.	2	-
Родина <i>Moraceae</i> Gaudich.			
29.	<i>Maclura pomifera</i> (Raf.) C.K.Schneid.	1	-
Родина <i>Oleaceae</i> Hoffmanns. & Link			

30.	<i>Forsythia europaea</i> Degen & Bald.	13	2
31.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	5	-
32.	<i>Syringa vulgaris</i> L.	2	-
Родина <i>Rosaceae</i> Juss.			
33.	<i>Cotoneaster horizontalis</i> Decne.	8	8
34.	<i>Crataegus oxyacantha</i> L. (форма)	2	2
35.	<i>Kerria japonica</i> (L.) DC.	1	-
36.	<i>Prunus serrulata</i> Lindl.	1	1
37.	<i>Pyrus communis</i> L.	1	-
38.	<i>Spiraea japonica</i> L. 'Little Princess'	29	29
39.	<i>S. x vanhouttei</i> (Briot) Zabel	2	-
Родина <i>Sapindaceae</i> Juss.			
40.	<i>Acer campestre</i> L.	4	-
41.	<i>A. platanoides</i> L.	11	1
42.	<i>A. platanoides</i> 'Royal Red'	1	1
43.	<i>A. pseudoplatanus</i> L.	9	2
44.	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	25	-
45.	<i>A. pavia</i> L.	1	1
Родина <i>Ulmaceae</i> Mirb.			
46.	<i>Ulmus laciniata</i> (Trautv.) Mayr	1	-
47.	<i>U. laevis</i> Pall.	1	1

Із Китаю та Японії походять 7 видів (*Ginkgo biloba*, *Deutzia scabra*, *Magnolia kobus*, *Cotoneaster horizontalis*, *Kerria japonica*, *Prunus serrulata*, *Ulmus laciniata*), із Південної та Центральної Європи та Кавказу – 6 (*Juniperus sabina*, *Philadelphus coronarius*, *Forsythia europaea*, *Syringa vulgaris*, *Aesculus hippocastanum*, *Ulmus laevis*), із Малої Азії – 2 види (*Abies nordmanniana*, *Hibiscus syriacus*).

Деревні рослини на території парку ростуть поодинокі, а також у складі живоплоту (*Cornus alba* 'Elegantissima', *Spiraea japonica* L. 'Little Princess'), у групах (*Thuja occidentalis* 'Compacta', *Berberis thunbergii* 'Atropurpurea', *Deutzia scabra*, *Hibiscus syriacus*, *Forsythia europaea*, *Cotoneaster horizontalis*, *Mahonia aquifolium*) та куртинах (*Juniperus sabina*). При цьому основу насаджень парку-скверу складають найстаріші дерева *Aesculus hippocastanum*, *Carpinus betulus* і види роду *Acer* L.

Таким чином, дендрофлора парку-скверу після реконструкції у 2022 р. збагатилася 7 видами і формами голонасінних рослин і 14 видами і формами покритонасінних. Серед нових таксонів, які привертають до себе особливу увагу, слід відмітити *Ginkgo biloba*, *Abies nordmanniana*, *Pinus strobus*, *P. mugo*, форми *Thuja occidentalis* і *Juniperus horizontalis*, *Cornus alba* 'Elegantissima', *Spiraea japonica* 'Little Princess', червонолисті форми *Acer platanoides* та *Fagus sylvatica*. Кількісний склад 5 видів і форм деревних рослин доповнено новими екземплярами (див. табл. 1), а у живоплоті біля пам'ятника Францу Йосифу I замість *Buxus sempervirens* висаджено високодекоративні форми *Cornus alba* 'Elegantissima' та *Spiraea japonica* 'Little Princess'. Заміна *Buxus sempervirens* іншими видами кущів зумовлена масовим розповсюдженням у регіоні самшитової вогнівки *Cydalima perspectalis* (Walker, 1859) у 2020-2021 рр. і численним всиханням необроблених екземплярів самшиту.

У ході реконструкції було покращено також і трав'яний покрив. Так, наприклад, у складі газону нами не було виявлено низки адвентивних видів рослин, які траплялися тут за даними 2019 р. [5]. Зокрема мова йде про такі види широко розповсюджених у зелених зонах міста рослин, як *Ambrosia artemisiifolia* L., *Conyza canadensis* (L.) Cronq., *Duchesnea indica* (Andrews) Focke, *Lamium album* L., *Phalacrologium annuum* (L.) Dumort., *Acer negundo* L., *Galinsoga parviflora* Cav., *Setaria glauca* (L.) P.Beauv. та ін.

Здійснена нами оцінка фітосанітарного стану парку показала, що окремі екземпляри деревних рослин уражені хворобами і шкідниками. Зокрема, на двох деревах *Aesculus hippocastanum* та одному дереві *Quercus robur* відмічено плодові тіла поліпоральних грибів. Борошнистою россою уражені окремі кущі *Berberis thunbergii* 'Atropurpurea' і *Spiraea japonica* 'Little Princess', а також *Quercus robur*, *Acer platanoides* 'Royal Red'. Кущі омели білої (*Viscum album* L.) виявлено на кількох деревах *Acer campestre* й *A. platanoides*. Листки *Aesculus hippocastanum* пошкоджені мінуючою міллю каштановою (*Cameraria ohridella* Deshka & Dimic, 1986). Також виявлено висохлі дерева *Acer platanoides* (2 екземпляри), *Betula pendula* (1 екземпляр) та ще 2 дерева *Acer platanoides* і *A. pseudoplatanus*, які висихають. Найімовірнішою причиною загибелі дерев-крупномірів є пошкодження їхньої кореневої системи під час реконструкції парку при прокладанні підземних комунікацій та облаштуванні доріжок.

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк-сквер» є одним із важливих об'єктів природно-заповідного фонду у центрі м. Чернівці. Після проведеної реконструкції він став привабливішим для мешканців міста. Проте умови міського середовища часто призводять до передчасного старіння деревних рослин і зниження їх життєздатності. Для того, щоб зберегти естетичний вигляд парку-скверу і підтримати його належний стан, доречно налагодити постійний догляд за його зеленими насадженнями. Такий догляд включає: поливання, внесення добрив, формування крон деревних рослин, обробку механічних пошкоджень дерев, своєчасне виявлення і боротьбу з хворобами і шкідниками рослин, виявлення і видалення аварійних дерев, омолодження старих кущів, скошування та прополювання газонів.

Список використаних джерел

1. Заповідні перлини Буковини: атлас-довідник / наук. ред. І.І. Чорней, В.П. Коржик, І.В. Скільський, М.В. Білоконь, М.М. Аврам. Чернівці: Друк Арт, 2017. С. 232.
2. Никирса М. Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ. Чернівці: Золоті литаври, 2008. С. 356–357.
3. Очеретний В.П., Потапова Т.Е., Кузьміна Д.М., Сологор В.М. Сучасна тенденція скорочення площі зелених насаджень в світі. *Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві*. 2017. № 2. С. 69–76. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stmbk_2017_2_13

4. Роговський С.В. Сучасні проблеми створення та утримання зелених насаджень у населених пунктах України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. 29 (1). С. 9–15. DOI: <https://doi.org/10.15421/40290101>.

5. Токарюк А.І., Ванзар О.М. Комплексний аналіз рослинного покриву парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення “Парк-сквер” (м. Чернівці, вул. Мирона Кордуби). *Біологічні системи*. 2019. Т. 11. Вип. 1. С. 101–106. DOI: <https://doi.org/10.31861/biosystems2019.01.101>

Abstract. The study addresses the problems of taxonomy composition and phytosanitary conditions of «Park-square» – the park, landscape art monument of local value (Chernivtsi, Myron Korduba Street). The current inspection (July 1, 2023) found 35 species and 12 hybrids and forms of woody plants from 18 families growing on the territory of «Park-square»; among them 12 species are native and 23 – exotic. Some trees and shrubs were damaged by white mistletoe, pathogenic fungi and horse chestnut leaf miner, some large trees were withering or dead. The authors provide pieces of advice for maintaining proper condition of green plantations in «Park-square».

Key words: park-square, taxonomy composition of dendroflora, phytosanitary conditions, green plantations.

<https://doi.org/10.61584/3-4-08-2023-10>

УДК 502.211 (477.42)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «ДРЕВЛЯНСЬКИЙ»

Мартиненко В.¹, Кондратюк Д.²

¹*Інститут агроєкології і природокористування НААН України, м. Київ*

²*Природний заповідник «Древлянський», смт. Народичі, Житомирська обл.*

Щороку на території України створюються та збільшують свої площі сотні об'єктів природно-заповідного фонду різної категорії. Таке розширення відбувається після подання наукового обґрунтування на створення або збільшення площі території після проведення наукових досліджень на певній території та подання даних матеріалів до відповідних органів влади. Значні перспективи у розширенні території наявні в природного заповідника «Древлянський».

Навколо природного заповідника «Древлянський» (рис. 1) наявні землі сільськогосподарського (16.00 – землі запасу (земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або користування громадянам або юридичним особам), 01.01 – для ведення товарного сільськогосподарського виробництва) та лісогосподарського призначення (09.01 – для ведення лісового господарства і пов'язаних з ним послуг) [1].

Об'єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх діяльності: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, з нагоди 10-ї річниці Національного природного парку «Мале Полісся» (м. Славута, Хмельницька обл., 3–4 серпня 2023 р.). Славута, 2023. 309 с. <https://doi.org/10.61584/3-4-08-2023> [Електронне видання]

Національний природний парк «Мале Полісся», Славута, Хмельницька обл.
Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України, Київ
Національний лісотехнічний університет України, Львів
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський
Хмельницький національний університет, Хмельницький

Адреса редакційної колегії: 30300 м. Ізяслав, Хмельницька обл.,
Національний природний парк «Мале Полісся», вул. Михельська, 32
E-mail: 2023mpconf@gmail.com